

osnova da počiva na humanističkoj ili znanstvenoj osnovici: to su sve pitanja koja pretresaju, utvrđuju, rešavaju direkcije. U 16 godina nije nikad bila neka debata u parlamentu o osnovi srednješkolske nastave, niti ima toga parlamentarnog historika, koji bi bio u stanju da reče, kojem se nastavnom sistemu priklanjao ministar prosvete Ljuba, ili ministar prosvete Sveta. Za taj potpuni nehanj za osnovna stručna pitanja poslužiće kao tipična ilustracija sledeći slučaj. Jedne godine ministar prosvete, bez ikakve ranije debate ni u klubu, kamoli u skupštini ili u nekom odboru, u poslednjem času pre glasanja finansijskog zakona u budžetskoj debati ubaci ovakav karakterističan amandman u finansijski zakon: »Ovlašćuje se ministar prosvete da popravi ili promeni nastavni plan i program za srednje i osnovne škole u zemlji.«

Zbog toga izvornoga praktičnjaštva srbijanskog političkog društva, nekompetentnost koja je opće zapaženi fenomen degenerirane demokratije, kao posledica partizanske surevnjivosti, ima još stariju podlogu u iskonskoj nedozrelosti političkog društva da u državi i u državnom organizmu vidi jedan mnogo komplikovaniji organizam sa mnogo komplikovanim funkcijama. Ta razlika čini da, dok se u zapadnim demokratijama barem post festum, kad se neko odveć napadno zlo iz toga nestručnjaštva rodi, galami i zahtevaju sankcije, u nas se zlo ni ne zapaža, barem ne u parlamentu. Milione koštale su u nas komisije, koje su proputovavale Italiju od Alpi do Apulije da kupe dva magarca za priplod, milione su narodnog novca odnele akcije za mlebarske i ine zadružne domove, a da nikad niko nije osetio potrebu da potakne neku ozbiljnu debatu u dvornici gde govori narod o odgovornosti odnosnoga ministra, o kazni za onoga ministarskog načelnika. Ako je onaj ministarski načelnik demokrat, ministar radikal ga je penzionisao. Ako se ministar demokrat vratio, vratio se i načelnik. O pogrešnom njegovom stručnom diletantizmu vodio je isto toliku brigu onaj ministar radikal koji ga je penzionisao, kao i onaj demokrat koji ga je vratio, kao i pretstavnici naroda koji sede u narodnoj skupštini.

Srbijanska delegacija u parlamentu, zbog ovih njezinih naročitih gore ocrtanih karakteristika i uniformnosti, pa zbog toga što je i po brojnom stanju najjača, što je redovno malo iseckana na stranke, imala je do sada uvek najodlučniji uticaj, a po tome i odgovornost s obzirom na rad skupštine i funkcionisanje državnog aparata, i bez potrebe da se taj odlučni uticaj svodi na neki svesni plan supremacije, koji teško da je barem svesno postojao kod ijedne dogovorne političke grupe.

Kad se hoće da osmotri fizionomija političkog života u ovoj oblasti ne više iz centra, sedišta parlamenta i vlade, već iz naroda, onda nam tu upada u oči kao najkarakterističnija crta — figura narodnog poslanika. Narodni poslanik sreza (sreza, jer i u sistemu biranja po listi, u Srbiji, gde su okruzi bili naročito mali) narođni poslanik je bio uvek i bez izuzetka krupna ličnost svoga sreza, koja je do mandata došla po svojoj ranijoj snazi u srezu i koja je po izboru čitav svoj interes i